Naam: Klas:

Hoofdstuk 14: De romaanse en gotische kunst

Inleiding

Inleidende oefening: *bespreek met je buur de chronologische volgorde van deze zes gebouwen en noteer de corresponderende letters in die volgorde*

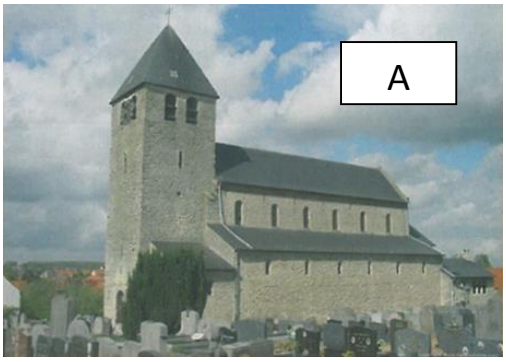

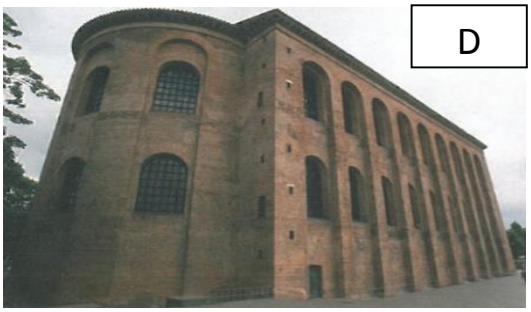

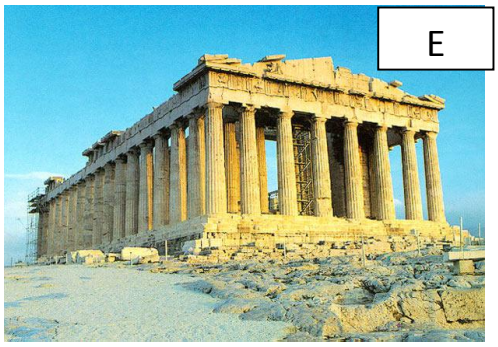

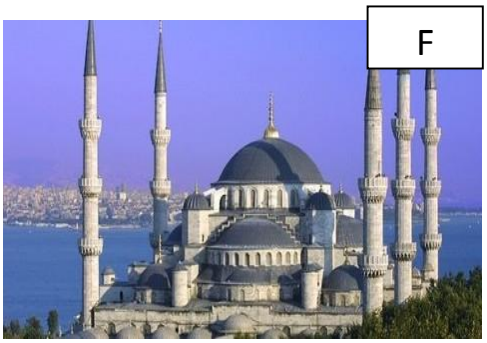

A. Kerk te Bertem, België
B. Notre-Dame, Parijs, Frankrijk
C. Empire State Building, New York City, VSA
D. Basilica van keizer Constantijn de Grote, Trier, Duitsland
E. Parthenon, Athene, Griekenland
F. Blauwe Moskee, Istanbul, Turkije

E	D	A	B	F	C

Naam: Klas:

1. Romaanse kunst

1.1 Situeren in de tijd

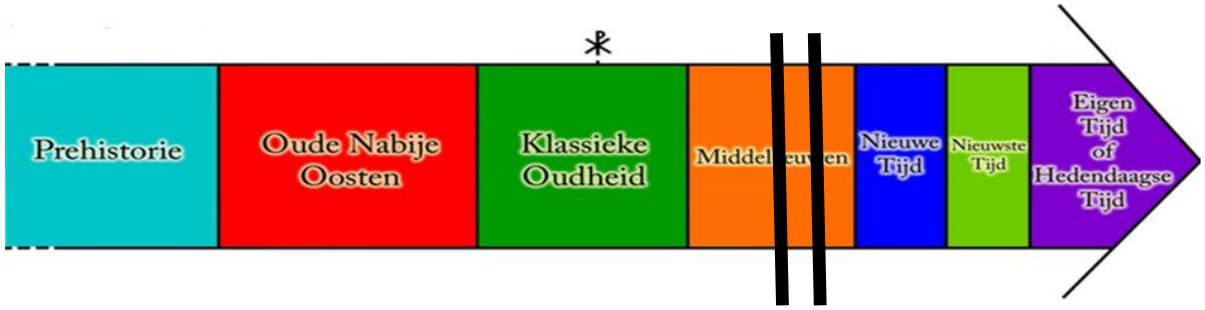

De romaanse kunststroom liep van ___ca 1000-1200_____

Duid de periode aan in de tijdlijn met twee lijnen.

1.2 Situeren in de ruimte

De atlaskaart van de romaanse kunst is nr _56_

De romaanse kunst was de eerste Europese bouwstijl die overkoepelend voortkwam in verschillende Europese landen. Regiogebonden zijn er kleine veranderingen maar er een grote gemeenschappelijke basis.

Deze romaanse kunst kwam vooral in West-Europa voor in het huidige:

Frankrijk, Duitsland,

N-Spanje en N- Italië

1.3 Het ontstaan van de romaanse kunst

Door de afnemende invallen *steeg de economie eind 10e eeuw in Europa terug geleidelijk aan. Europa herbloeide en er ontstond een nieuwe bouwstijl die de* ***angst voor die invallen*** *kenmerkt:* ***enorme burchten*** *met stevige en dunne muren, hoge dikke torens. Deze bouwstijl, eerst gebruikt bij* ***burgerlijke gebouwen****, werd ook toegepast op* ***kerken*** *met als zelfde doel: een toevluchtsoord voor de bevolking bij eventuele invallen.*

Naam: Klas:

De romaanse kunst is ontstaan tijdens de feodale tijd. De adel was opvallend aanwezig met burchten, maar de kerk was de belangrijkste cultuurdrager.

1.4 De kenmerken van de romaanse kunst

Gebouw

- Eenheid in de horizontale lijn. Dit noemen we ook **horizontalisme**.
- Deze gebouwen of kerken hebben steeds twee of meerdere **beuken** die worden gescheiden met **zuilen**.

Duid een beuk en een zuil aan op de tekening.

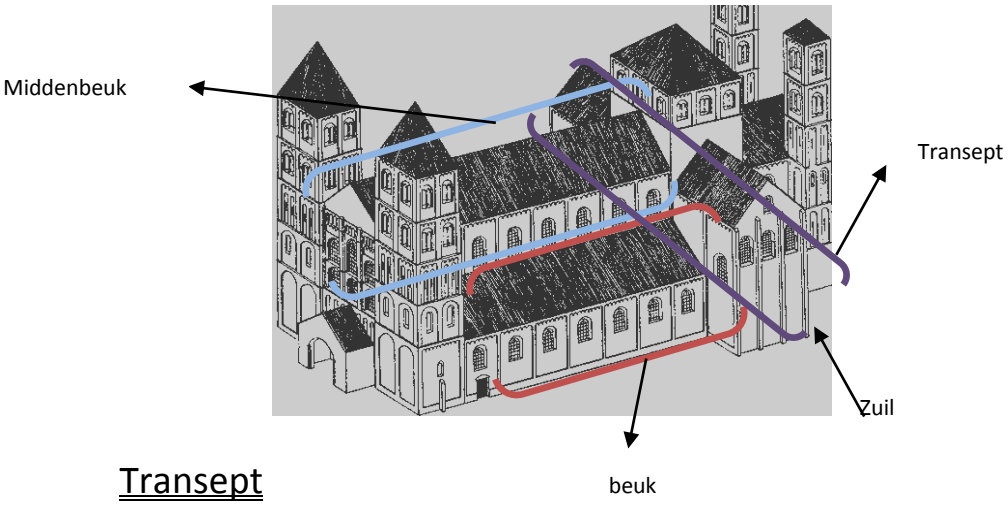

Transept

- Transept of een **dwarsbeuk**.
- Is de **onderbreking** van het gebouw door een deel **dwars op het middenschip** te bouwen. Het midden van een romaans gebouw noemen we ook wel het middenschip.

Duid op de vorige tekening de transept en het middenschip aan

Koor en apsis

- Het koor en apsis zijn de **verder zetting** van het gebouw **na de dwarsbeuk**.
- De vorm van het koor en apsis zijn meestal een **halve cirkel**.
- Het koor dient om de **clerici** te laten zitten tijdens dienst.
- De apsis is de omsluiting van het koor.

Grondplan

- Het grondplan is steeds in de **vorm van een kruis**. Dit komt door het **transept**. Deze staat steeds **dwars** op het **middenschip en koor** waardoor een kruis gevormd wordt.
- Het uiteinde van elke kerk (dus het koor en apsis) werd steeds in oostelijke richting gebouwd, richting **Jeruzalem**.

Tongewelf en kruisgewelf

- Twee soorten gewelven gebruikt: tongewelf en kruisgewelf.
- Gewelf is de verbinding van twee muren.
- **Tongewelf** verbinding is in boogvorm (halve cirkel).
- Een **kruisgewelf** zelfde manier als een tongewelf alleen worden de **tongewelven haaks op elkaar** gebouwd. Hierdoor ontstaat een kruis.

Steunberen

- Plaatselijke **versteviging**
- Ondersteuning muur aan **buitenkant**

Naam: Klas:

Torens, muren en ramen

- De muren zijn zeer **dik**
- De ramen worden **klein** gehouden.
- De torens zijn dik en **stevig**

➔ Dit komt vooral omdat deze gebouwen fungeren als beschermplaats tijdens invallen en dus stevig moeten zijn.

Rondboog

- Is de ronde boog **boven ramen en deuren**
- De rondboog boven de toegangsdeur(en) wordt meestal versierd met een **reliëf**.
- Deze reliëfs zijn meestal afbeeldingen van Bijbelse taferelen.

Timpaan

- Versiering boven de rondboog bij deuren

2. Gotische kunst

2.1 Situering in de tijd

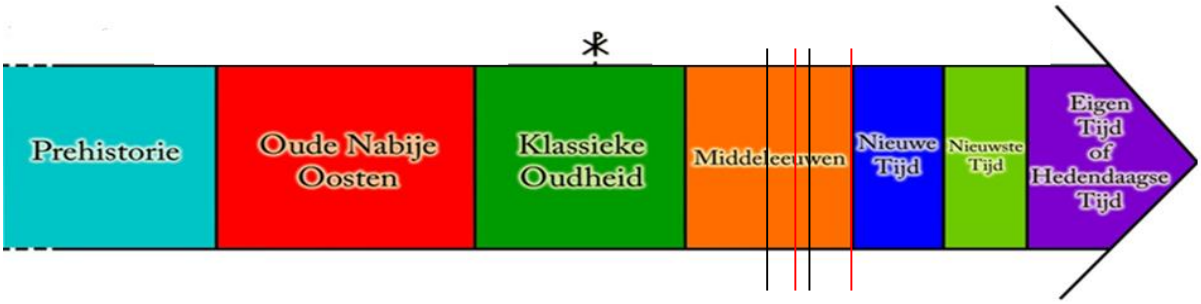

Rood is gotisch, zwart is romaans

De gotische kunststroom liep van __1150-1500_____

Duid de periode aan in de tijdlijn met twee lijnen.

Duid vervolgens de situering van de romaanse kunst ook aan op de tijdlijn.

Relatie romaanse kunst en gotische kunst:

_____De periodes overlappen, de kunstperiodes volgde elkaar niet direct op maar er was een geleidelijke evolutie_____

2.2 Situering in de ruimte

De atlaskaart van de gotische kunst is nr 57
Deze romaanse kunst kwam voor in Europa, in het huidige:
Frankrijk, VK,
Duitsland en Spanje

2.3. Ontstaan van de gotische kunst

De gotische kunst ontstond in de 12e eeuw in Parijs uit de romaanse kunst. In de steden ontstond een klasse burgers met veel geld en kennis. Zij konden zich meer luxe permitteren. De gotische kunst werd door de aanhangers van de romaanse kunst als barbaars beschouwd. Dit zet zich ook verder in de naam, gotische kunst.

De gotische bouwkunst was een weerspiegeling van de **rijkdom van de steden**. Het geloof, de drang naar **prestige** en de onderlinge **concurrentie** tussen de steden, zorgden voor het bouwen van een groot aantal kerken. Ook stadsgebouwen werden in de gotiek gebouwd. Zij voldeden aan de nieuwe economische en sociale noden: stadhuizen, belforten en gasthuizen. Ook private gebouwen werden in deze stijl opgetrokken. Dit waren dan meestal gildehuizen of huizen van rijke burgers.

2.4 Kenmerken van de gotische kunst

Grondplan

- **Latijns kruis** en eenheid in verticale as

Kruisribgewelf

- Is een variant op het kruisgewelf
- De ribben in een kruisribgewelf zijn **zelfdragend** waardoor de **muren lichter** gebouwd kunnen worden.

Steunberen en luchtboog

- Steunberen en luchtbogen versterken buitenkant
- Door **luchtbogen minder gewicht** op gewelf → dunnere en hoge muren bouwen

Koor, apsis en kooromgang

- Koor en apsis zelfde als bij de romaanse kunst
- Kooromgang toegevoegd.
  Een kooromgang is het **verlengde van de zijbeuken** die een doorgang creëert rond het koor.

Torens, muren en ramen

- **Dunne muren**, door de uitvinding van het kruisribgewelf.
- De ramen zijn **groter** en laten dus **meer licht** binnen.
- Er is ook een roosvenster aanwezig, dit is een groot, gedetailleerd afgewerkt venster in de **vorm van een roos** in een gotische kerk.
- Dit roosvenster is soms herwerkt in een zijbeuk of boven het koor. Ze is kleurrijk versierd en moet de aandacht trekken.

Straalkapel

- Is de **kapel** die aan het **koor** is bijgebouwd

Spitsboog

- Is de **spits vorm** boven de ramen en deuren.
- De spitsbogen van een gotisch gebouw zijn meestal **rijkelijk versierd** met **beelden die uit de muur** komen.

Timpaan

- Versiering boven de rondboog bij deuren

3. De vergelijking

	romaanse kunst	gotische kunst
Boog boven raam en deur	Rondboog	Spitsboog
Muren	Dikke Korte muren	Dunne lange muren
Ramen	Kleine ramen → Weinig licht	Grote ramen → veel licht + Roosvenster
Grondplan	Teken Jezus christus	Latijns kruis
Beeldhouwkunst	Reliëf v Bijbels taferelen in rondboog	beelden uit de muur
bouwlijn	Horizontaal	Verticaal
Buitenversteviging	Steunbeer	Steunbeer en luchtboog

Naam: Klas:

<u>Opdracht</u>: *Duid alle kenmerken op onderstaande afbeeldingen aan. Omcirkel tevens of het gaat over een romaans of gotisch gebouw.*

kerk van Bertem(België)

romaans gotisch

Dikke muur, rondboog, koor en apsis

kerk St-Etienne (Frankrijk)

romaans gotisch

kruisgewelf, kleine ramen, dikke muren

Notre-Dame van Parijs (Frankrijk)

romaans gotisch

Roosvenster, luchtbogen, spitsboog
Koor, apsis, dwarsbeuk, hoge torens

De dom van Milaan (Italië)

romaans gotisch

Spitsboog, grote ramen, rijkelijk versierd

Naam: Klas:

Sainte Chapelle (Frankrijk)

romaans gotisch

Roosvenster, Kruisribgewelf, spitsboog

Stadhuis van Brussel

romaans gotisch

spitsbogen, timpaan

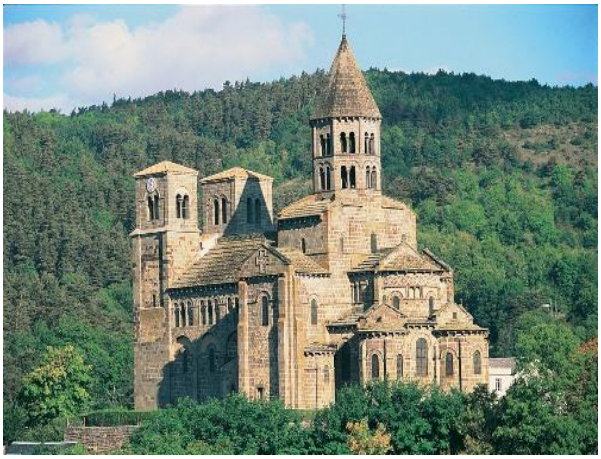

Maria Laach-abdij(Duitsland)

romaans gotisch

Rondboog, dikke muren, kleine ramen

Notre Dame van Reims(Frankrijk)

romaans gotisch

roosvenster, timpaan,
Grote ramen, spitsboog

Naam: Klas:

4. <u>Romaanse en gotische kunst in het alledaagse leven</u>

Diegene die in Leuven of omstreken wonen hebben al zeker ooit langs het stadhuis van Leuven gewandeld. Dit is een voorbeeld van een gotisch gebouw.

Op de voorkant van de eurobiljetten(10, 20) staan afbeeldingen van een romaanse rondboog en een gotische spitsboog.

romaans

gotisch